

Junaci Pavlove ulice

Junaci Pavlove ulice je roman o djetinjstvu slavnog mađarskog književnika Ferenc Molnara, najpoznatijeg dramatičara 20. stoljeća koji je doživio ekranizaciju u svojoj rodnoj zemlji više puta. Kad neko djelo svrstamo pod roman, onda to podrazumijeva da se radi o opsežnom pripovjednom djelu s više likova koji sudjeluju u većem broju događaja.

Među romanima s tematikom o djetinjstvu rado se čitaju i, posebno su nam bliski, oni u kojima se mali junaci organiziraju u dječje grupe i družine (prisjetimo se Lovrakova romana *Družba Pere Kvržice* ili Kušanova djela *Uzbuna na Zelenom vrhu* s kojim se roman *Junaci Pavlove ulice* često uspoređuje). Isto vrijedi i za ovo djelo – glavni lik je zapravo družina dječaka među kojima autor, manje ili više, ističe pojedine likove.

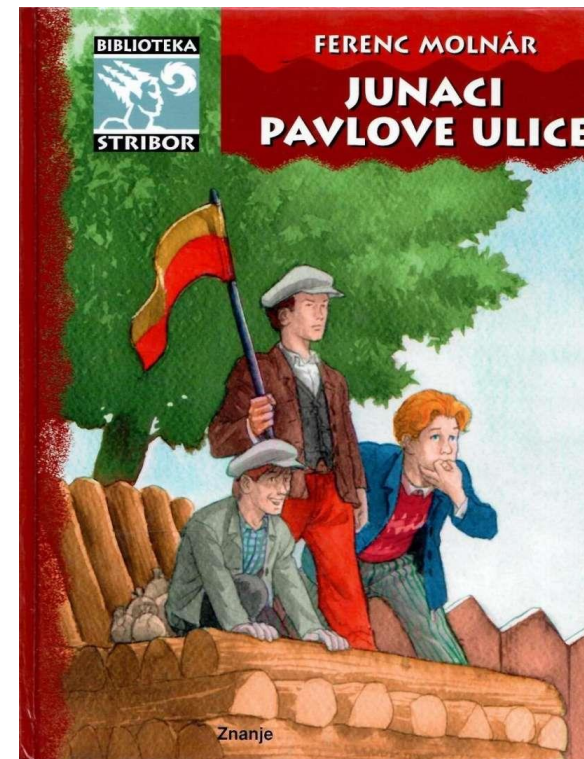
Roman *Junaci Pavlove ulice* djelo je o družini dječaka koji se trude i pokušavaju obraniti svoj "prostor za igru", a koji je zapravo običan teren gdje se odlažu i slažu drva, od mnogo jače i vjerojatno starije skupine dječaka koja im želi oteti njihovo "igralište". Dječaci svoju družinu organiziraju u vojničkom stilu i pojedinci (vođe družine) među njima uspostavljaju hijerarhiju čime se dobiva potrebna vojnička disciplina.

Dvije skupine dječaka nas neodoljivo podsjećaju na događanja (ratove) koja inače vidamo u svijetu odraslih: špijuniraju se i uhode protivnici, pripremaju razne strategije i lukavstva. U takvim trenucima, osobine i karakter svakog od dječaka stavlja se na kušnju, pa kako je realno i u stvarnom životu, i kod njih se nađe poneki kolebljivac, kukavica i izdajica,

ali i samozatajan heroj (Nemeček) i savjesni i lukavi vojnici spremni žrtvovati sve za zajedničku ideju.

Naizgled dječja igra Pavlouličanaca postaje sudbinska, a način na koji se pripremaju da zaštite svoje igralište "grund" vjerno podsjeća na rodoljubni zanos koji vidamo u obrani domovine. Ako usmjerimo pozornost s općeg prema pojedinačnom (s družine kao glavnog lika na pojedinca), autor u prvi plan stavlja lik malog Nemečka koji je za ostale dječake iz Pavlove ulice običan domobran, ali njegova vrijednost i hrabrost gura ga u naše misli i ostaje nam najzapamćeniji kao glavni lik. Nemeček je okarakteriziran kao "mali veliki čovjek" čiju vrijednost prvo primjećuje njegov neprijatelj (vođa protivničke družine dječaka) nego njegova sredina (njegova družina).

Ono u čemu se ovaj roman razlikuje od drugih klasičnih romana o djetinjstvu napisanih za djecu je da je autor za ovaj roman izabrao tragičan kraj. Čitajući ulomke djela, često se povezujemo s likovima, a kad dođemo do dijela u kojemu se vjerno opisuje Nemečkova smrt,

rijetko koji čitatelj neće osjetiti tugu zbog misli da gubi najboljeg prijatelja.

Tužan kraj djela ima i jedan poseban dodatak koji još više ističe tragediju Nemečkove žrtve - dječaci Pavlove ulice su pobijedili svoje neprijatelje, ali sad imaju novog: građevinskog inženjera koji je došao premjeriti njihovo "igralište" (gradilište gdje se odlažu drva) za izgradnju nove zgrade. Ono za što se družina nekad s toliko žara borila izgubljeno je u nepovrat.

Radnja romana događa se u centru Budimpešte gdje nedostatak prostora za dječju igru dovodi do sukoba dviju dječjih družina. Naime, crvenokošuljaši, koji imaju svoj prostor za igru u botaničkom vrtu, započinju sukob želeći si prisvojiti prostor Pavlouličanaca jer im čuvar botaničkog vrta brani loptanje. Vrijeme radnje možemo precizno odrediti u ulomku gdje profesor Rac ispituje članove kit-udruge, a gdje se spominje da je na zaplijenjenom pečatu utisnuta 1889. godina. Također, ako se prisjetimo shvatit ćemo da u to vrijeme još nisu bili otkriveni antibiotici kojim se danas liječe jače upale pluća od koje je obolio mali Nemeček, a koja je za njega bila smrtonosna.

Roman je objavljen 1907. godine što nas dovodi do toga da se zapitamo zašto je autor radnju svog romana smjestio onda u 1889. godinu kad je u to vrijeme on imao jedanaest godina (Ferenc Molnar je rođen 1878. godine)? Temelji li se možda radnja djela na nekim njegovim iskustvima iz njegovog djetinjstva?

Kada govorimo o stilu Molnarova romana važno je spomenuti neka važna obilježja kao što su plastična i uvjerljiva karakterizacija (opisivanje)

likova koje autor toliko napeto i "živo" opisuje. Teško da će itko tko pročitati roman moći ikad zaboraviti strašnog Ferija Ača, hrabrog i nježnog Nemečka i pametnog Boku, kao i one koji se manje pojavljuju u djelu. Trebamo imati na umu i da je roman, iako ima tragičan i tužan kraj zbog kojeg nas ostavlja duboko ganutima ima i jednu dozu humora kroz razne prizore i dogodovštine dječaka. Na primjer, Molnarovo nametanje humora koji koristi za dodavanje zapisničkih knjiga glavna skupština kit-udruge u IX. poglavlju.

Vrsta djela: dječji avanturistički roman

Vrijeme radnje: 1889. godina

Mjesto radnje: Budimpešta, Mađarska (grund/gradilište, botanički vrt, muzej)

Tema djela: borba za grund (mjesto za igru) između Pavlouličanaca i crvenokošuljaša

Ideja djela: ne trebamo ponižavati fizički slabije od sebe; čovjek se mjeri djelima koje čini, a nekad su najmanji i najhrabriji; uvijek trebamo prepoznati i cijiniti pravog prijatelja

Kratak sadržaj

Uvod u kratak sadržaj

Vajs, Rihter, Lesik, Kolnai, Gerber, Čonakoš, Čengej, Čele, Barabaš, mali, krhki Nemeček i ozbiljni Boka su družina budimpeštanskih dječaka koje povezuje grund (njem. igralište) u Pavlovoj ulici. Često se nazivaju Pavlouličanci, a grund im pruža besprijekornu slobodu loptanja i igre. Njihov grund je iznajmila parna plinara koja je dio gradilišta prenamijenila u skladište drva tako da je taj dio bio pretrpan narezanim drvima naslaganim u pravilne kocke što su dječaci koristili za prave male uličice (labirint). U nastavku njihovog grunda proteže se još jedan prazan prostor namijenjen gradnji koji dječaci koriste za loptanje. Ravan, očišćen dio im je američka prerija, a labirinti drva po potrebi koriste za planine, šume, utvrde i grad.

I.

Roman započinje na školskom satu u prirodoslovnom kabinetu u točno 12 sati i 45 minuta kad je nakon neuspjelih i dugih pokusa zasjao smaragdnozeleni trak - znak kojim je profesor htio dokazati da neka određena kemijska tvar može obojiti plamen u zeleno. U učionici se začula neka mađarska pjesmica koja je označavala kraj nastave, a koja je zvučala kao koračnica što je iznimno nasmijavala svu djecu.

U Busenovoj svjetiljci na profesorovom stolu je svijetlio zelenkasti trak, i dok mu se par dječaka iz prve klupe divilo, ostatak razreda je gledalo kroz prozor tutnjajući i vrpoljeći se na svojim mjestima. Boka je zatvarao svoju tintarnicu da mu ne iscuri tinta, Čele je kupio listove papira iz knjige, Čonakoš je poput voden-konja zijevarao u stražnjoj klupi, Vajs je prevrtao svoje džepove i iz njih istresao mrvice od kifla koje su se nakupile, Gereb je strugao nogama pod klupom, a Barabaš je preko koljena raširio voštano platno u koje je počeo slagati knjige. Zapravo su

se svi spremali za odlazak. Iako je gospodin profesor jedini koji ne primjećuje da će za 5 minuta završiti sat, ipak primjećuje da se dječaci vrpolje i spremaju pa ih opomene na što u razredu nastupi mrtvačka tišina.

Barabaš je popustio remen oko knjiga koje je spremio, Gereb ponovo podvukao noge, Čonakoš sakrio zijevaranje rukom, Čele ostavio listove, Boka brzo spremio tintarnicu u džep koja se odmah prolila. Svi su sjedili nepomično, kao kipovi, na svom mjestu.

U tom trenutku mali Nemeček se okrene i primijeti na podu učionice kuglicu papira kako se kotrlja od jednog do drugog dječaka. Kuglica papira nije obična, to je papirić s porukom:

"Poslijepodne u 3 skupština: Biranje predsjednika na grundu."

Boka spremi papirić u džep i još jednom stegne svoje knjige. Električni sat koji je označavao kraj sata je počeo zvoniti i tada je gospodin profesor shvatio da je sat završen.

"Ugasio je Bunsenovu svjetiljku, zadao domaće zadaće i vratio se u dvoranu prirodoslovne zbirke. Odatle su prilikom svakog otvaranja vrata provirile punjene životinje, na policama stiješnjene punjene ptice s glupim staklenim očima, a u kutu je tiho, ali dostojanstveno, stajao - tajna svih tajni i strah svih strahova - požutjeli ljudski kostur."

Kad je zvono označilo kraj nastave kroz glavna vrata škole istrčalo je mnoštvo djece. Pola ih je krenulo nadesno, a druga polovica nalijevo. Umorni i gladni, klipsali su po ulici.

"Kao oslobođeni mali robovi, teturali su u punoći zraka i sunčane svjetlosti. Utumarali su u ovaj bučni, svježi i živahni grad koji za njih ne bijaše ništa drugo doli zbrkana mješavina kočija, tramvaja, ulica i trgovina kroz koju je valjalo pronaći put do kuće."

Čele se potajno cjenkao za halvu, a prodavač koji je podigao cijenu, bio je neumoljiv i nije pristajao na manju cijenu. Cijena halve se određivala kao "jedan krajcar". Kad bi prodavač uzeo svoju malu sjekiru i udario halvu, ona bi se raspala u male bijele gomilice s lješnjacima. Svaka ta mala bijela gomilica prije je bila jedan krajcar. Sada se Čele cjenkao zato što je mali komadić halve bio dva krajcara. Kako nije htio potrošiti dva krajcara Gereb mu savjetuje da šešiom slučajno razmaše i razbaca sve slatkiše, ali kako je bio "gizdavi gospodičić" nije imao šešir nego samo listove umjesto knjiga, pa mu Gereb odluči posuditi svoj. Tada Gereb skine svoju zelenu kapu i rasprši sve slatkiše na stolu, ali odjednom ga zaustavi Boka.

"Ali otraga ga netko uhvati za ruku. Ozbiljan, gotovo muškarački glas, upita ga:

*- Što to radiš? Gereb se osvrne. Iza njega stajaše Boka. - Što to radiš?
- upita ga ponovno. I pogleda ga ozbiljno, krotko. Gereb je nekako zarežao, kao lav kad ga krotitelj pogleda u oči. Oborio je pogled. Kapu je stavio na glavu i slijegao ramenima. Boka tiho reče: - Ne diraj ovog*

čovjeka. Ja volim kad je netko hrabar, ali ovo nema nikakva smisla. Hajde!"

Čele otvori svoj novčanik i ipak plati dva krajcara za dva komadića halve, a prodavač mu spremi manje nego što je inače dobivao za jedan krajcar. Ljut, on odmah u usta stavi svu halvu za koju se polijepilo pola papira u koju je bila zapakirana, a nije ju mogao otrgnuti. Svejedno je sve progutao i potrčao da sustigne Boku i Gereba u Šorokšarskoj ulici.

Sva trojica su nastavili hodati ulicom držeći se pod ruku, a u sredini je uvijek išao Boka koji je sve objašnjavao ozbiljno i tiho, kao pravi vođa. Boka je imao četrnaest godina i već su mu se na licu počele primjećivati crte muškosti, a glas mu je bio ozbiljan, blag i dubok.

"Ono što je govorio bijaše kao i njegov glas. Rijetko bi izlanuo glupost i nije bio sklon nestašnostima. Nije se upletao u manje sporove, naprotiv, ako su ga zvali za suca, izvukao bi se. Već je naučio da je poslije presude uvijek jedna strana ogorčena, a to ogorčenje osjeća prema sucu. Ali kad je zlo prevršilo mjeru i prepirka postala takva da je već zahtijevala posredovanje profesora, onda je pristupio mirenju. Na onoga koji miri barem se ne ljuti ni jedna strana. Jednom riječju, Boka je ostavljao dojam pametna dječaka koji je krenuo u život kao čovjek koji će - ako se i ne popne visoko - pošteno i muški opstati na svom mjestu."

Skrenuli su u Keztelek ulicu gdje su ih čekali mali plavokosi Nemeček i jaki Čonakoš koji, kad ih je primijetio, je stavio prste u usta i zazviždao snažno da im da znak. Njegov zvižduk je bila "njegova stvar". Nitko nije mogao tako zviždati kao on, a samo ih je nekolicina dječaka razumjela i mogla prepoznati. Jedini dječak koji bi mogao zviždati kao Čonakoš bio

je Cinder, predsjednik Društva samouka, ali čim je postao predsjednik Društva, Cinder je prestao zviždati jer je smatrao da nije dostojno jednog predsjednika da se tako ponaša.

Kad je Čonakoš jednom zazviždao, dječaci su im prišli, a Nemeček ih izvijesti da su Pastori, strašni blizanci iz suparničke družine "Crvene košulje", jučer u muzejskom vrtu napravili "einstand" (izgovara se ajnštand), tj. oteli sve kuglice skupini dječaka iz Pavlove ulice koji su se tamo igrali pikulama, gumbima i lopticama. Boka ga zamoli da ispriča detaljno što se dogodilo.

"Pa ispričaj onako kako je bilo, ali točno kako je bilo, jer mi moramo znati istinu ako želimo poduzeti nešto protiv njih."

Nemeček se odjednom uzvrpoljio i uzbudio kad je shvatio da je sva pažnja usmjerena na njega, što se zaista rijetko događalo.

"Nemeček je svima bio jednostavno - zrak. Niti je bio množitelj, niti djelatelj: kao jedan u matematici. Nitko se nije osvrtao na njega. Neugledan mršavi dječčić bijaše slabašno dijete. I zato je možda bio prikladan za žrtvu."

Počeo je pričati, a svi dječaci su skupili glave:

Poslije ručka su Rihter, Barabaš, Vajs i on otišli u muzej gdje su se htjeli pikulati. Svatko je bacao po jednu kuglicu, a kad je nečija kuglica pogodila drugu koja već bila bačena, on je mogao uzeti sve ostale kuglice. Kad su se već zaigrali, Rihter je uzviknuo da dolaze Pastori. Svi su ih se preplašili

jer su hodali polako s džepovima u rukama, a bili su toliko jaki da su mogli namlatiti desetoricu dječaka. Nisu mogli pobjeći jer su od svih njih Pastori ipak bili i najbolji trkači. Pastori su primijetili njihove kuglice, ali je Nemeček pomislio da ih neće dirati jer im nikad ništa nisu napravili. U početku su Pastori samo stajali i gledali dječake kako se igraju, a kad je Nemeček pogodio kuglicu i osvojio svih tridesetak već bačenih kuglica preskočio ga je manji Pastor i uzeo kuglice. Nemeček mu je rekao da su njegove i da ih je pošteno osvojio, dok su Barabaš i Kolnai već bježali, ali tada je i veći Pastor počeo trpati kuglice u svoje džepove. Nemeček se uplašio i nije ih više ništa čuo, a Vajs je pored zida plakao. Pastori su samo pokupili njihove kuglice i otišli.

Dječaci iz Pavlove ulice su na njihov postupak reagirali s gnušanjem i ogorčenjem. Čak je i uvijek tih i ozbiljan Boka koji je bio vođa Pavlouličanaca, rekao da je to nečuvena stvar.

"Boka je mirno stajao i razmišljao. Svi su ga pozorno gledali. Bili su znatiželjni što će Boka reći o toj stvari na koju su se mjesecima žalili, a koju on nije uzimao ozbiljno. Ovaj slučaj, njegova nepojmljiva nepravednost, potaknula je i Boku. Tiho reče: - Otiđimo sad ručati. Poslijepodne sastat ćemo se na grundu. Tamo ćemo se o svemu dogovoriti. Sada i ja kažem, ovo je nečuvena stvar!"

Svim dječacima se svidjela njegova izjava zbog koje im je bio jako simpatičan.

"Dječaci su ga gledali s ljubavlju; smiješeći se gledali su njegovu pametnu glavicu, blistave crne oči u kojima je sada plamtjela neka borbena vatra. Najradije bi poljubili Boku što se i on konačno pobunio."

Krenuli su kući, a u svakom od njih su se ispreplitale misli o tome što će se sljedeće dogoditi.

"Jer ako je Boka rekao da će nešto biti, onda će nešto i biti!"

Išli su polagano prema Ilei-putu kad je Čonakoš zastao s Nemečekom. Boka se okrenuo prema njima i vidio da obojica stoje pokraj prozora podruma stare tvornice duhana, a na kojem se nakupio sloj žute prašine duhana. Nemeček uzme žute prašine na vrh prsta i ušmrka ga u nos, a Čonakoš učini isto. Obojica su kišući i smijući se hodala kroz Keztelek ulicu, zaboravljajući na to da su im Pastori oteli sve pikule.

"Čonakoš je snažno kihao kao top. Mali plavokosi kihao je potihoo kao zamorac kad ga zadirkuju. Kihali su, smijali se, trčkarali i u tom trenutku bili su neizmjereno sretni. Tako sretni da su čak zaboravili onu veliku nepravdu za koju je i sam Boka, tihi i ozbiljni Boka rekao da je nečuvena."

II.

Drugi dio romana započinje opisom gradilišta, njihovog "grunda".

"Gradilište... O, lijepa i zdrava, djeco nizina, kojoj tek korak treba da budete vani na beskonačnim prostranstvima, ispod velikog modroga plašta kojemu je ime nebeski svod... Vi kojima su se oči svikle na velike daljine, na poglede unedogled, koji ne živite stiješnjeni između visokih građevina, vi i ne znate što za peštansko dijete znači jedno prazno gradilište."

Peštanskoj djeci ovo gradilište znači slobodu i beskonačnost. Ono im je stepa, ravnica i prerija. Mali komad zemlje koji je s jedne strane ograđen zidovima visokih kuća, a s druge srušenim plotom. Nitko iz okolnih zgrada ne zna koliko ovaj mali komad zemlje znači nekolicini siromašnih peštanskih dječaka.

Njihov grund (igralište) bilo je prazno, što je normalno za jedno gradilište, ali to ga je činilo zanimljivim i veličanstvenim. Drugi dio gradilišta je iznajmila neka stara pilana koja je naslagala rezana drva u kocke, stvarajući labirint koji je dječacima poslužio kao male ulice u kojima se nije bilo lako snaći. Ako bi netko i uspio pronaći izlaz izašao bi na poljanu gdje je stajala jedna mala, čudnovata i tajanstvena kućica (parna pilana) koju bi ljeti obrasla divlja loza. Kroz zelenilo se dizao veliki tamni dimnjak koji je točno u isto vrijeme, u istim razmacima, izbacivao bijeli dim.

"Ako bi izdaleka slušao, čovjek bi pomislio da se negdje između naslaga drva muči lokomotiva koja ne može krenuti."

Okolo male, čudnovate kućice stajala su stara kola kojim su se prevozila drva. Kad bi se iz kućice naslagala drva na kola, kočijaš bi viknuo da je dosta i u tom trenutku je nastala tišina, a konji bi počeli vući puna kola. Ispred kućice je stajalo nekoliko starih stabala duda, a ispod jednog jedna mala kolibica napravljena od starih dasaka u kojoj je živio Slovak, čuvar gradilišta.

Nije bilo boljeg i zabavnijeg mjesta za igru od ovog.

"Gradilište u Pavlovoj ulici bijaše ravno zemljište i ono nam je zamjenjivalo američke prerije. Stražnji dio, skladište drva, bilo je sve ostalo: grad, šuma, stjenovite planine, odnosno svaki dan bilo je ono čime smo ga proglasili. I nemojte možda misliti da je skladište drva bilo nezaštićeno! Na vrhovima velikih naslaga drva bile su izgrađene kule i utvrde."

Boka je bio taj koji je odlučivao koje dijelove će jače utvrditi, a Čonakoš i Nemeček su zatim izgradili tvrđavu. Svaka je imala svog poručnika, natporučnika, satnika i zapovjednika. Ali ono što je neobično je to što nije bilo običnih vojnika. Na cijelom grundu su poručnici i satnici zapovijedali samo jednom vojniku, domobranu koji je jedini vježbao vojne vježbe i bio osuđen na zatvor ako bi napravio nekakav prijestup. Taj jedan jedini domobran bio je, naravno, najmanji od njih - Nemeček.

"A Nemeček se zadovoljno pokoravao svima. Postoje i takvi dječaci kojima čini radost - mirno se pokoravati. Ipak većina dječaka voli zapovijedati. Takvi su ljudi. I zato je bilo prirodno da su svi na grundu bili časnici, a samo je Nemeček bio običan vojnik."

Na poslijepodnevnu skupštinu prvi stiže mali Nemeček, to je njegova obveza kao domobrana. Dok je čekao prijatelje između naslaga drva, odjednom mu pozornost privuče Hektor, pas koji je čuvao gradilište, a koji je sad uzbuđeno lajao i optrčavao oko naslaga drva na kojoj su dječaci bili izgradili utvrdu. Kako mu se učinilo da se netko među cjepanicama miče, Nemeček je skupio hrabrost i počeo se penjati na utvrdu.

"Srce mu počeo udarati i bio bi se najradije vratio. Ali kad je pogledao dolje i vidio Hektora, ponovno se ohrabrio. - Ne boj se, Nemeček! - reče samom sebi i oprezno se nastavi penjati"

Tamo ga je dočekalo neugodno iznenađenje - našao se oči u oči sa strašnim Ferijem Ačem, vođom dječaka iz botaničkog vrta poznatih kao "Crvene košulje" koji je uzeo njihovu zastavu. Nemeček se uplašio i pobjegao glavom bez obzira.

Kad je stigao ostatak družine, ispričao im je cijeli doživljaj, a oni su mu jedva povjerovali. Uvjerili su se da govori istinu tek kad su primijetili da nema njihove crvenozelene zastave s utvrde. Bila je to nezamisliva objava rata crvenokošuljaša Pavlouličancima.

Sad je nužno da dječaci iz Pavlove ulice izaberu svog vođu, predsjednika kojeg će ostali dječaci bez pogovora slušati i koji će odlučivati o svemu, pa i ratovanju s "Crvenim košuljama". Na tajnom glasovanju, Boka je dobio jedanaest glasova, a njegov suparnik Gereb tri glasa. Za predsjednika su izabrali Boku, a on, odmah nakon izbora, kreće s ratnim planom. Predlaže da prije nego ih crvenokošuljaši napadnu, oni sami odu na njihov "grund" - botanički vrt i pokažu im da su jednako hrabri kao i oni.

III.

Sutradan, nakon sata brzopisa koji je završio u pet, smišljen je ratni plan: Boka će s dvojicom najhrabrijih dječaka otići u botanički vrt, prišuljati se na otočić gdje je logor crvenokošuljaša i tamo objesiti papir na kojem će velikim slovima pisati: OVDJE SU BILI DEČKI IZ PAVLOVE ULICE!

Svi su oduševljeni planom, ali Čonakoš, koji nije učio brzopis, predloži da trebaju napisati još neku prijetnju, što Boka odbije objašnjavajući da će napraviti isto što je napravio i Feri Ač - tiho i neprimjetno ući u njihovo skrovište čime dokazuju svoju neustrašivost. Za ovaj opasan zadatak dobrovoljno se javljaju mali Nemeček i Čonakoš.

Boka razmišlja o tome zašto se Gereb nije pojavio na ovako važnom dogovoru, pita dječake znaju li je li možda bolestan, a oni mu odgovaraju da ne vjeruju jer kad su išli zajedno kući, nije mu ništa bilo. Ovakvo ponašanje se Boki nije svidjelo.

"Gereb mu je bio prilično sumnjiv. Jučer mu je tako čudno i značajno gledao u oči kad su se rastajali. Vidjelo se na momku kako osjeća: dok je Boka u ovoj družbi, dotle od njega neće biti ništa. Bijaše ljubomoran na Boku. U njemu je bilo više vrela krvi, više smjelosti; Bokina tiha, pametna i ozbiljna narav nije mu se sviđala. Sebe je smatrao boljim vođom."

Dok je Čonakoš ozbiljno hodao, mali Nemeček je plivao u sreći što je napokon "važan". Toliko se veselio da ga je čak i Boka opomenuo da se ne veseli previše jer je ovaj zadatak opasan i da se samo sjeti Pastora koji su mu oteli kuglice. Kad je to rekao, Nemeček se uozbiljio. Sad je bio ozbiljno uplašen jer Feri Ač je bio opasan i strašan dječak o kojem su čuli razne priče, čak i da su ga izbacili iz realke (realne gimnazije).

"Bio je jak dječak i nevjerojatno odvažan. U očima mu, međutim, bilo je nešto ljupko i privlačno, što je nedostajalo očima Pastora."

S prvim mrakom dok su im srca snažno tukla od uzbuđenja, sva trojica su se prebacila preko zida botaničkog vrta. Čonakoš je izvidio situaciju s

drveta, a kad se spustio, krenuli su četveronoške prema brdu. Nisu progovarali ni riječi. Toliko im je ova misija bila važna da nisu htjeli riskirati. Barem su tako mislili. Istina je da im se toliko strah uvukao u kosti da zbog toga nisu govorili.

"Bijaše potrebna velika hrabrost: probiti se u dobro opremljenu utvrdu crvenokošuljaša na otočiću usred jezerca, i to preko jedinog drvenog mosta što vodi na dobro čuvani otočić."

Dok su se skrivali, Nemeček je slučajno ruku stavio u koprive, ali brzo ju je otresao i nastavili se kotrljati niz brežuljak. Na ruševini su se nalazili mali prozori, a protrnuli su kad su na jednom primijetili da ima rešetke. No provukli su se do drugog na kojem su primijetili malu raspuklinu kroz koju su se mogli provući. Spustili su se u tamnu komoru, a kad je stražar prošao pored prozora od straha su prestali i disati, no brzo je otišao prema svojoj kućici. Dječaci su brzo pregledavali komoru, a Boka zapne za malu sjekiricu tomahavk kakvom su se nekad borili Indijanci.

"Tomahavk bijaše istesan iz drveta i oblijepjen srebrnim papirom. Zastrašujuće je sjao u mraku."

Shvatili su da se nalaze u prostoriji gdje crvenokošuljaši čuvaju svoje oružje, i ako je jedna sjekirica ovdje, onda su i druge. Počeli su tražiti i pronašli u jednom kutu još sedam sjekirica pa zaključili da crvenokošuljaša ima osam. Čonakoš se sjetio da trebaju uzeti sjekirice kao ratni plijen, ali Boka je to odbio jer bi ih to činilo kradljivcima.

Odluče se popeti na brdo, pa odbace sjekirice i požure prema vrhu s kojeg se moglo vidjeti nadaleko.

Kazališnim dalekozorom Čeleove starije sestre promatrali su otočić gdje se nalazila utvrda crvenokošuljaša. U svjetlu lampaša su primijetili nekog kako hoda po otočiću, a Nemeček pomisli da su možda Pastori. Među prilikama su primijetili i jednu poznatu; no jedva se usuđuju i pomisliti tko bi to mogao biti. S obzirom na to da na otočić nisu mogli doći preko mostića kojim su planirali, jer su očito ovdje crvenokošuljaši držali stražu, odlučili su iskoristiti čamac koji je bio skriven u šašu.

Kad su se ukrcavali u čamac, Nemeček se slučajno pokliznuo i do vrata je upao u hladnu vodu. Ovo će biti početak njegove bolesti i nevolja. Nakon nekoliko napetih minuta vožnjom čamcem u strahu da će ih primijetiti, pristali su uz obalu otočića.

Boka i Nemeček ušuljali su se do tabora "Crvenih košulja" gdje su se njihove sumnje potvrdile - pored Ferija Ača i Pastore sjedio je njihov prijatelj Gereb koji je njihovom neprijatelju objašnjavao kako najlakše provaliti na grund Pavlouličanaca. Nemečeka je ovaj čin izdaje toliko zabolio da je počeo plakati.

"Jadnog malog plavokosog Nemečeka sada je već jako zaboljelo srce. Stajao je u skroz-naskroz mokroj odjeći, širom otvorenih očiju gledao oko vatre okupljene crvenokošuljaše, a među njima izdajicu. Toliko ga je boljelo srce da brizne u plač kad je iz Gerebovih usta čuo "da", što je značilo kako je on spreman izdati grund."

Čim su se crvenokošuljaši na trenutak udaljili, Boka je iskoristio priliku i na drvo pod kojim su do malo prije sjedili zakači poruku/cedulju. Crvenokošuljaši ubrzo primjećuju cedulju i započinje strašna potjera.

Jedva stigavši na drugu obalu prije nego su ih uhvatili, Boka, Čonakoš i Nemeček su pronašli spas u stakleniku botaničkog vrta. Tamo su se sakrili među čemprese, a vani je bila mrtva tišina. Činilo im se da su pobjegli crvenokošuljašima. Krenuli su i razgledavanje ove čudne zgrade u kojoj su se osjećali sigurno, no ubrzo su počeli razmišljati kako da izađu. Nemečeka je bilo strah da će im prepriječiti vrata i spriječiti ih da izađu, no brzo ga Boka smiruje. I prije nego ga je Boka uspio spriječiti, Čonakoš izvadi upaljač iz svog džepa i kresne. Upaljač se upali, a svjetlost zaplamt. Boka mu ga izbije iz ruke i u trenu se svjetlost ugasi.

"- Majmune! - opomene ga ljutilo. - Zaboravio si da smo u stakleniku! Ova zgrada ima i zidove od stakla... sad su sigurno vidjeli svjetlost!"

Dječaci su stali i osluškivali približavaju li im se koraci. Boka je bio u pravu. Crvenokošuljaši su primijetili plamen i uskoro su se začuli koraci po šljunku. Dječaci su se u trenu sakrili: Čonakoš je brzo legao ispod neke police, Nemečeka su poslali u bazen sa zlatnim ribicama (jer je već bio moka), a Boka je uspio toliko vremena uhvatiti da se sakrije iza vrata.

Crvenokošuljaši predvođeni Ferijem Ačom ulaze sa svjetiljkom u ruci, no svjetlost iz svjetiljke je tako padala na vrata da nisu mogli vidjeti Boku, ali Boka je vrlo dobro mogao vidjeti njih.

Boka je dobro pogledao čelnika crvenokošuljaša, koga je samo jednom vidio u muzejskom parku. Lijep momak bijaše Feri Ač, kome su sada sjale oči od borbenog zanosa."

Skoro su ih otkrili, no srećom su se nekako uspjeli spasiti i ostati neotkriveni. Čonakoš se izvukao ispod police i pljujući pijesak govori Boki

i Nemečeku da mu je pala tegla sa zemljom na glavu, a zatim poput vodenog čudovišta izlazi ispod lista paprati mali Nemeček koji se te večeri već drugi put okupao.

"Opet je s jadrana curila voda i opet se po svom običaju žalio cvrkatavim glasom: - Zar ću ja cijeli život provesti u vodi? Što sam ja? Žaba? Strese se kao poliveni psić."

Boka ga je prekorio da ne cmizdri i da moraju krenuti, a Nemeček mu govori da bi volio da je već kod kuće i brine ga što će mu roditelji reći kad ga vide mokrog, pa se ispravi i kaže da ipak ne bi baš volio da je kod kuće.

Potrčali su prema vrhu ograde, no vidjeli su crvenokošuljaše kako dolaze, pa su se brzo popeli na drvo. Ljutila ih je pomisao da ih uhvate sad kad su već nadomak slobodi. Crvenokošuljaši su dotrčali do stabla na kojem su se tri dječaka skrivala, a jedan od crvenokošuljaša Sebenič ih usmjeri na drugu stranu.

"Čini se da je bio najgluplji među njima, taj Sebenič. A kako su redovito najgluplji uvijek i najglasniji, on je neprekidno vikao."

Crvenokošuljaši, koji su bili spretni u gimnastici, za tren su preskočili ogradu, a Feri Ač je ostao zadnji. Čak je na njega palo par kapi s Nemečeka, a Feri je mislio da je počela padati kiša.

Tek kad su ponovo preskočili ogradu botaničkog vrta, dječaci su mogli odahnuti. Boka da Nemečeku novac da ode kući konjskim tramvajem, no

imao je samo tri krajcara što nije bilo dovoljno. Čonakoš je u svom džepu pronašao još dva i Nemeček je otišao kući konjskim tramvajem. Boka je bio tužan razmišljajući o izdaji Gereba, a Čonakoš, koji još nije znao ništa o njegovoj izdaji, bio je veseo zbog uspješno obavljene misije i zazviždi.

IV.

Narednog dana, u jedan sat ponovno se čulo zvono za završetak sata kod profesor Raca. Pavlouličanci su s nestrpljenjem očekivali nove naredbe njihovog predsjednika i vođe Boke jer su znali da se danas u dva sata održava sastanak u grundu gdje će trojica koja su bila na sinočnjoj misiji podnijeti svoje izvještaje. Svi su željeli znati detalje i pojedinosti njihove pustolovine i opasnosti u kojima su se našli. Čonakoš im je pričao sve nešto bez veze i prilično zaobilazio istinu, čak je rekao da su se sreli oči u oči s nekim zvijerima kod ruševina, kako se Nemeček skoro utopio u jezeru i kako su neprijatelji sjedili oko strašne lomače. Sve što je rekao je bilo toliko nepovezano da je izostavio one najvažnije detalje, a i nitko ga nije mogao baš slušati jer su oglušili od njegovih silnih zvižduka koje je koristio umjesto točke na kraju rečenica. Nemeček se držao tajnovito jer je smatrao da je njegova uloga bila jako važna pa je odgovarao da ne zna ili da pitaju predsjednika.

Prije nego što je profesor izašao iz učionice, Boka im je dao znak s dva prsta kao podsjetnik na sastanak, a ostali dječaci koji nisu bili Pavlouličanci su bili ljubomorni kad je ostatak družine odgovorio salutiranjem što je značilo da su primili na znanje Bokin znak.

Dječaci su krenuli prema izlazu, ali gospodin profesor iznenada iz džepa vadi papirić i proziva Rihtera, Čelea, Kolnaia, Barabaša, Lesnika i

Nemečeka. Pozvani su u zbornicu na razgovor o kojem nisu znali ništa. Mislili su da ovo ne sluti na dobro jer su svi dječaci koji su pozvani iz Pavlove ulice, a k tome još i članovi kit-udruge - Udruge za skupljanje kita. Ubrzo saznaju zbog čega su pozvani u zbornicu.

Pod strogim pitanjima profesora Raca dječaci su mu priznali da kit kad god na njega naiđu, a održavaju ga vlažnim na pomalo čudan način - žvakanjem. Profesor ih upita što je to uopće kit, a oni mu odgovaraju da je to neka vrsta ljepila koje se koristi za ljepljenje stakla za drvo prozora. Koriste ga staklari, a inače se može izgubiti noktima s prozora. Profesor je došao do njihove zastave i pečata udruge na kojima je pisalo: "Udruga za skupljanje kita", Budimpešta 1889.

Ipak cijelu stvar i čast udruge spašava mali Nemeček - dok je trajalo ispitivanje, Nemeček je sastrugao kit s jednog od novih prozora, jer ako imaju kit, to znači da postoji i druga udruga. Brzo su veselo ugovorili novi sastanak i novu skupštinu na grundu u pola dva.

Već u pola tri su se svi skupili na grundu. Za vrijeme skupštine Nemeček je primijetio da se Gereb šulja između naslaga drva prema maloj kolibi u kojoj je živio Slovak, čuvar koji je noću na grundu čuvao drvnu građu i parnu pilanu. Nitko od dječaka još nije znao da su ga Boka i on vidjeli u botaničkom vrtu i zato je Nemečeka jako zanimalo zašto se Gereb uputio prema njegovoj kolibi. Bez riječi je napustio ostatak družine koja je raspravljala na skupštini i neprimjetno otrčao za Gerebom.

Kad je stigao, popeo se na krov Slovakove daščare i prisluškiavao kako Gereb Slovaka Janka potkupljuje cigaretama da pavlouličance potjera s grunda. Brzo potrči prema Boki da ga obavijesti o tome što je vidio i čuo,

nema vremena slušati skupštinu svojih prijatelja iz kit-udruge, pa oni zaključe da je njegovo ponašanje čudno i proglase ga kukavicom i izdajnikom. Izbacuju ga iz kit-udruge, a njegovo ime zapisali su u zapisniku malim slovom.

"Prema temeljnim pravilima, to bijaše najstroža kazna. Mnogi okružiše Lesika, koji je odmah stavio na koljeno onu bilježnicu od pet krajcara, što je bila zapisnička knjiga udruge, te švrakopisom zapiše: "erne nemeček izdajica!!!" Tako je kit-udruga obeščastila Ernea Nemečeka..."

Nemeček je trčao prema Kiniži ulici gdje je živio Boka u skromnoj prizemnici. Čim je stigao pred njegovu kuću odmah je uletio kroz vrata i pritrčao prema Boki govoreći mu daščući što je vidio i čuo. Vukao ga je da se požuri da ga uhvati na djelu, a zatim zajedno potrče prema grundu.

Ubrzo je Nemeček počeo jako kašljati, pa mu govori da se jako prehladio u botaničkom vrtu,

"Prehladio sam se u botaničkom vrtu. Kad sam se smočio u jezeru, nije bilo tako zlo. Ali ono u stakleniku, kad sam se skrivao u bazenu, tamo je voda bila jako hladna. Tamo sam skroz-naskroz prozebao."

Skrenuli su u Pavlovu ulici i taman primijetili kako se otvaraju mala vratašca na ogradi. Gereb se žurio izaći. Boka je poviknuo Gerebovo ime, a on se okrene i kad je ugledao Boku, glasno se nasmijao i smijući se pobjegao u glavnu ulicu.

"Između kuća Pavlove ulice oštro je odzvanjao njegov podrugljivi smijeh. Gereb ih je ismijao."

Boka i Nemeček su ostali stajati na uglu ulice osjećajući se izgubljeno. Nisu progovorili ni riječ dok su se vraćali na grund odakle se čula vesela buka dječaka koji su se igrali. Kad su vidjeli Boku, veselo su pozdravili predsjednika. Nemeček tiho govori Boki da oni još ne znaju za Gereba, a onda se uplaši kad Boka njega pita što da sad rade.

"Nemeček se ufao u Bokinu pamet. Nije gubio nadu dok je imao svog pametnog i smirenog dragog prijatelja. Tek se uistinu pobojao kad je u Bokinim očima ugledao prvu suzu i čuo kako predsjednik, sam predsjednik, duboko rastužen drhtavim glasom reče: - Pa što ćemo sada?"

V.

Dva dana kasnije, u četvrtak, na otočiću u botaničkom vrtu crvenokošuljaši kuju planove kako da osvoje grund i tako speru sramotu koju su im nanijeli dječaci iz Pavlove ulice.

Kada Feri Ač pozove Gereba da kaže svoje mišljenje, Gereb pomalo smotano priznaje da će vjerojatno uspjeti dobiti grund dobiti bez borbe jer je on već podmitio cigaretama čuvara gradilišta Slovača. Ali, Gereb nije dobro procijenio Ferija Ača i time je na sebe navukao njegov bijes.

Feri Ač više od svega cijeni viteštvo i fer borbu te se nikad se ne bi složio s takvim podlim smicalicama.

"Ne - grmio je - ti, čini se, još uvijek ne poznaješ crvenokošuljaše. Ne idemo mi podmićivati i cjenkati se. Ako nam ne daju na lijep način, onda ćemo uzeti. Ne treba meni ni Slovač, ni istjerivanje! Kakve su to podlosti?!"

Gereb se uplašio njegove reakcije i kad je u svojoj zbunjenosti izazvanoj Feri Ačevim bijesom proglasio dječake iz Pavlove ulice kukavicama, s visokog drveta ravno među crvenokošuljaše banuo je dokaz da Gereb nije u pravu.

Mali Nemeček je cijeli razgovor prisluškivao skriven u krošnji stabla, a njegov hrabar čin je zbunio je dječake iz botaničkog vrta. Feri Ač odmah u njemu prepoznaje iznimnu hrabrost koju on traži od svoje družine i nudi mu da pređe crvenokošuljašima. Nemeček to, naravno, odbija.

"- Ja ne! - odgovori prkosno. Drhtao mu je glas, ali ne od straha nego od uzbuđenja. Blijed, ozbiljna pogleda, stajao je tamo i ponovio: - Ja ne!"

Smatrajući da je preslab da ga istuku, Feri Ač naredi svojoj družini da Nemečeka okupaju u jezeru. Tako se mali Nemeček, koji je već bio prehladen i danima se borio s ozbiljnim kašljem, još jednom morao kupati u hladnoj vodi. Majka mu je zabranila da izađe iz kuće, ali on jednostavno nije mogao ostati zatvoren u svojoj sobi. Oko tri sata je pobjegao, a već od pola četiri, pa sve do večeri sjedio je na hladnom u krošnji drveta čekajući crvenokošuljaše.

Pa ipak, dok se s njegovog mokrog odijela cijeđila voda, Nemeček na opći smijeh i porugu crvenokošuljaša odgovara iskrenim riječima o pravdi, poštenju i vjernosti, nakon kojih je nastala tišina "kao u crkvi".

"Pastori su ukrali moje pikule u muzeju jer su bili jači. Lako je deset na jednoga! Ali baš me briga. Mene možete tući, ako vam se sviđa. Jer da nisam htio, ne bih otišao u vodu. Ali ja nisam pristao uz vas. Radije me utopite u vodi, dotucite, ali ja ni tada neću biti izdajica, kao netko tko stoji... eno tamo... Ispruži ruku i prstom pokaže prema Gerebu, kojemu sada zastane smijeh u grlu. Svjetlost svjetiljke pala je na lijepu plavokosu Nemečekovu glavicu i na mokro odijelo. Hrabro i ponosno, čista srca, gledao je Gerebu u oči. Gereb je ovaj pogled osjetio kao da mu je nešto teško palo na dušu. Uozbilji se i ponikne glavom. U ovom trenutku svi su šutjeli, nastala je tišina kao u crkvi, a jasno se moglo čuti kako s Nemečkova odijela kaplje voda na tvrdo tlo..."

Kad ih je upitao smije li otići, nitko ga nije pokušao zadržati kad se otputio s otočića.

Kad je Nemeček stupio mostić koji povezuje otočić s kopnom, odjeknula je gromka naredba Ferija Ača: Na pozdrav! I dvojica stražara koji su čuvali pristup otočiću udare petama i podignu svoja koplja uvis. Kad je Gereb pokušao razgovarati s Ferijem, on mu je okrenuo leđa, a ubrzo je to učinio i ostatak družine.

VI.

Kad su sutradan oko pola tri dječaci iz Pavlov ulice jedan po jedan dolazili na grund na unutrašnjoj strani plota mogli su pročitati Bokin proglas:

PROGLAS!!!

SAD SVATKO MORA BITI SPREMAN!

NAŠOJ DRŽAVI PRIJETI OPASNOST, I AKO NE BUDEMO HRABRI,

CIJELO ĆEMO PODRUČJE IZGUBITI!
GRUND JE U OPASNOSTI!
CRVENOKOŠULJAŠI NAS ŽELE NAPASTI!
ALI MI ĆEMO ČVRSTO STAJATI NA SVOME MJESTU, PA AKO
USTREBA I SVOJIM ŽIVOTIMA OBRANITI SVOJU DRŽAVU!
NEKA SVATKO VRŠI SVOJU DUŽNOST!

PREDSJEDNIK

Nitko od dječaka nije bio raspoložen za igru. Sve bi započeli, ali bi brzo ostavljali i vraćali se da pročitaju proglas.

"Cijeli odred bijaše nadahnut ovim proglasom, prvim te vrste. Uistinu, veliko je moralo biti zlo i ozbiljna opasnost kad se Boka odlučio izdati proglas sa svojim uzvišenim potpisom."

Par dječaka je već čulo neke pojedinosti. Izreklo se par puta Gerebovo ime, ali nitko nije pouzdano znao što se s njim dogodilo. Dječaci su mislili da je predsjednik vjerojatno imao neke opravdane razloge zašto je sve čuvao u tajnosti. Boka je mislio da će uspjeti uhvatiti Gereba na djelu, ovdje na grundu i odmah ga izvesti pred sud, ali nije ni očekivao da će Nemeček sam otići kod neprijatelja i napraviti ovakav skandal. Boka je sve o tome saznao taj dan prije podne, poslije sata latinskog, kad ga je Nemeček pozvao u stranu i sve mu ispričao.

U pola tri je na grundu već vladalo iščekivanje predsjednika i opće uzbuđenje oko sastanka. Dok su čekali Boku, članovi kit-udruge dogovarali su skupštinu jer im se dogodila nezgoda s kitom i imali su novog predsjednika Barabaša pa je trebalo naći rješenje za problem s kitom.

Počinju pripreme za obranu njihovog grunda. Boka govori dječacima što je saznao od Nemečeka i da će ih crvenokošuljaši napasti već sutra. Dječaci su bili zbunjeni i nastao je muk. Nitko nije očekivao da će napasti tako brzo. Boka im govori da tko ne želi sudjelovati u ratu slobodno istupi i da može slobodno otići, ništa mu neće biti zamjereno, ali nitko se nije povukao, niti istupio.

Boka im iznosi svoj ratni plan, a za svog pobočnika određuje Nemečeka. Kad su čuli ovu vijest, par članova kit-udruga je izrazilo negodovanje jer su još uvijek smatrali Nemečeka izdajicom, ali Boka je njihovu reakciju brzo presjekao.

Kad je skupština završila i ostali su sami, Nemeček je ispričao Boki zašto su članovi kit-udruga izrazili svoje negodovanje o tome da on bude njegov pobočnik. Ispriča mu sve zašto je morao žuriti kad su članovi kit-udruga polagali prisegu te kako su ga zbog toga proglasili kukavicom i izdajnikom.

"Sve je to Boka strpljivo slušao. Onda opet zašuti. Boljelo ga je što među dječacima ima i ovakovih. Boka bijaše pametan dječak, ali ipak još nije spoznao da su drugi ljudi posve drukčiji i da to na bolan način moramo spoznati"

Boka mu govori da sve to sad zanemari i kad prođe sva situacija koju imaju s crvenokošuljašima, on će se obračunati s njima.

Dječaci su ozbiljno shvatili Bokine naredbe i uhvatili se priprema: učvrstili su utvrde, odredili su posade i zapovjednike, pripremili se za pješачke borbe kad dočekaju crvenokošuljaše. Boka se upravo pripremao

izvršiti nadzor svega, kada se na grundu pojavi, ni manje, ni više nego Gereb.

"Boka nije progovorio, ni Gereb nije rekao ni riječi, pa su tamo neko vrijeme stajali gledajući se u oči, a ni jedan nije znao što mu je činiti."

Bio je tužan i blijed i došao je Boku i svoje nekadašnje prijatelje moliti za oprost i da ga ponovo prime u svoju družinu. Sa sobom je donio i zastavu koju je oteo crvenokošuljašima.

Iako teškog srca, Boka ga odbija primiti nazad.

"Boka se nekoliko trenutaka kolebao. Prvi put u životu bio je prema nekome nemilosrdan. Već je htio poći za njim i doviknuti mu: "Vrati se, ali se onda lijepo ponašaj!" - kadli se sjeti jednog prizora. Onoga smijeha kojim je neki dan Gereb protrčao kraj njega u Pavlovoj ulici, kad ih je ismijao. Kad su on i Nemeček stajali na rubu pločnika, tužni, pognute glave, a u ušima s tim podrugljivim i zlobnim smijehom"

Sada su svi Pavlouličanci znali što se dogodilo s Gerebom.

Ali, dječaka iz Pavlove ulice tog dana je očekivao još jedan susret - nešto kasnije na grundu se pojavio Gerebov otac. Nije vjerovao da bi njegov sin ikad mogao izdati svoje prijatelje, pa zatraži od pavlouličanaca da mu daju dokaz da ih je njegov sin izdao. Izričito odgovor traži od malog Nemečeka, kojem je već toliko loše da ga Boka namjerava odvesti kući.

"Nemečeku je gorjelo lice od groznice. Sada već bijaše ozbiljno bolestan. Kucalo mu je u sljepoočicama, ruke su mu gorjele. I nekako je čudan bio svijet oko njega... A ovaj bradati čovjek s naočalama tako mu se strogo obratio kao gospodin profesor Rac lošem đaku... i ovi dječaci koji bulje... i rat... i toliko uzbuđenja... i ovo strogo pitanje iza kojeg je stajala i prijetnja da će biti veliko zlo ako je Gereb zaista izdajica..."

Dok je jedva stajao na nogama od slabosti, Nemeček je strogom čovjeku velikodušno odgovorio upravo ono što je želio čuti – da njegov sin Gereb nije izdajica.

Dok je vukao bolesnog Nemečeka kući, Boka je skoro zaplakao kao dijete kad je shvatio da njegov mali prijatelj halucinira od groznice. Na ulici nije bilo žive duše, a Nemeček je skidao kapu i pozdravljao profesora Raca.

VII.

Sutradan su na satu dječaci bili toliko uzbuđeni da je i profesor Rac primijetio da se nešto događa. Vijest se brzo proširila školom, i čak su sedmaši i osmaši bili zainteresirani za ovaj rat. S obzirom na to da su crvenokošuljaši išli u Jožefvarošku realku, cijela je gimnazija navijala za pobjedu Pavlouličanaca.

Točno u dva sata, kad se Boka sa svojom crveno-zelenom kapom na glavi pojavio na vratima grunda, na sredini je stajala cijela vojska poslagana u vojnički red. Svi su bili tu, samo je jedan nedostajao: Nemeček, koji je sad već bio jako bolestan i nije mogao izaći iz kuće. Tako su pavlouličanci na dan borbe ostali bez jednog, jedinog domobrana. Svi prisutni bili su

satnici, poručnici, natporučnici, samo onaj jedan predstavnik prave pravcate vojske, običan vojnik ležao je u krevetu u kućici u Rakoš ulici.

Svi su dječaci napeti, očekuju napad "Crvenih košulja", ali umjesto neprijatelja na grund dolazi sluškinja iz doma Gerebovih roditelja i daje pismo Boki. Gereb u pismu piše da mu je otac, ponosan kad je saznao da njegov sin nije izdajica, kupio knjigu "Otoci u plamenu", Julesa Verna koju je već dugo želio. Kako je znao kome se treba za ovo zahvaliti, svoju novu knjigu je odnio malom, bolesnom Nemečeku nakon čega ga je otac nazvao nezahvalnikom jer je mislio da je novu knjigu prodao u antikvarijat. Ali najvažnija obavijest u Gerebovom pismu bila je vezana za crvenokošuljaše. Naime, kad su čuli da je Nemeček bolestan i da je otkrio njihove planove, odlučili su borbu odgoditi za sutra. Gereb piše i da su osmislili nekakvo ratno lukavstvo, a sve je saznao prisluškujući s istog drveta kao Nemeček onaj dan kad su ga okupali u jezeru. Na kraju pisma, Gereb ga još jednom moli da ga primi nazad u družinu, pa makar i kao domobrana, običnog vojnika kakav je Nemeček. Kad je pročitao pismo, Boka je mislio da je Gereb iskren, pa se savjetovao s ostalim dječacima i svi su se složili da se vrati u družinu,

Uskoro se pojavio na grundu i Gereb, presretan zbog odluke družine. Misleći da je za danas sve gotovo, cijela družina se iznenadi kad čuju stražare da im se približavaju crvenokošuljaši. No, ubrzo otkrivaju da su to samo Sebenič i Pastori koji su došli, kao poslanici, službeno im objavit rat i da se dogovore o planovima borbe. Naime, Feri Ač je očekivao da borba bude fer. Nakon razgovora, poslanici crvenokošuljaša su odmarširali prema Rakoš ulici i zaustavili se pred Nemečekom kućom. Žena krojača Andreša Nemečeka, Nemečekova majka, uvela ih je u sobu gdje je ležao bolestan Ernest Nemeček. Došli su mu prenijeti pozdrave

svog vođe Ferija Ača i zamolili da im oprostí za ono što su mu učinili na otoku.

On im oprostí, a na izlasku im njegova majka ponudi šalicu vruće čokolade. Pastor istupa i odbija pod izgovorom da nisu zaslužili.

"Usprkos tome istupi Pastor. Ovom prilikom nije spustio na prsa svoju lijepu preplanulu glavu, nego ju je podigao i ponosno rekao: - Time nismo zaslužili čokoladu. Kreći! I oni izmarširaju iz kuće."

VII.

Dan borbe bio je prekrasan proljetni dan. Ujutro je padala kiša i dječaci su za vrijeme svakog odmora zamišljeno gledali kroz prozor. Mislili su da će im kiša poremetiti planove i upropastiti borbu. No, oko podneva kiša je prestala padati i izbilo je sunce. Kad su išli kući iz škole, vani je već bilo toplo.

"To bijaše najljepše vrijeme za bitku, kakvo se samo poželjeti može."

Sav pijesak koji su skupili na utverdama je bio vlažan, ali se do poslijepodne osušio i tako su im bombe bile lako upotrebljive. Oko jedan sat nastala je velika strka. Svatko je jurio svojoj kući, a u petnaest do dva na grundu je čekala spremna vojska. Nisu osjećali toliku uzbuđenost kao jučer kad nisu znali što trebaju očekivati. Nakon posjete poslanika točno su sve znali i time je njihova uzrujanost nestala. Znali su i kakva će borba biti.

U svima je kiptjela borbenost i već su željeli biti u žaru sukoba."

U posljednjih pola sata, predsjednik Boka, promijenio je ratni plan. Naručio je da se iskopa jarak koji će poslužiti kao rov. Kako dječaci nisu znali što je rov, on im je objasnio. Dok su čekali posade utvrda su obavljali još sitne pripreme i motali se unaokolo. Svaka je utvrda imala svoju zastavu, samo je utvrdí broj tri nedostajala crvenozelena zastavica koja je već prošla razne nevolje. Na njeno mjesto istaknuli su drugu jer su onu koja im je oteta, htjeli osvojiti u bitki.

"Da, još se sjećamo, ova se zastavica što je prošla kroz razne nevolje posljednji put nalazila kod Gereba. Prvo ju je odnio Feri Ač, a crvenokošuljaši je sakrili u ruševini u botaničkom vrtu. Odande ju je odnio Nemeček, čije su tragove malih stopala našli u prašini. One znamenite večeri kada je među crvenokošuljaše upao mali plavokosi, Pastori su mu je istrgli iz ruke i opet pohranili u tajnom skladištu oružja. Odande ju je nedavno donio Gereb, pokušavajući njome smekšati srce dječaka iz Pavlove ulice. Već tada mu je Boka rekao da njima ne treba ukradena zastava. Oni je žele časno vratiti."

Tako su jučer poslanici Pavlouličanaca krenuli prema botaničkom vrtu, da bi svoju crvenozelenu zastavu koju im je Gereb potajno donio vratili nazad crvenokošuljašima i ponovno pošteno osvojili i vratili natrag.

Crvenokošuljaši napale su iz Marijine i Pavlove ulice. U početku se bitka odvijala onako kako su zamislili Pavlouličanci: crvenokošuljaši vođeni starijim Pastorom koji je došao iz Marijine ulice pješćanim su bombama s utvrde i iznenadnim jurišem iz tajno iskopanog jarka uspjeli potisnuti

prema daščari u koji su ih zatvorili. Ali kad se u bitku uključila i druga grupa crvenokošuljaša koju je predvodio Feri Ač, situacija se promijenila.

Kad su vidjeli da prema dogovorenim pravilima gube bitku, crvenokošuljaši se više nisu pridržavali pravila i bitka se pretvorila u strašnu tučnjavu.

"Feri Ač, koji bijaše pametan dječak, sada je već osjećao kako se prevario u računu. Štoviše, osjećao je kako je njegova vojska izgubila cijelu bitku, jer će se on sam morati boriti protiv cijele vojske Pavlouličanaca"

"Sada je nastala ogorčena borba. Crveni su osjećali da gube i nisu se baš pridržavali pravila. Njima su pravila bila potrebna samo dok su mislili kako će propisnim načinom pobijediti. Sada im pravila nisu bila ni na kraj pameti. To je značilo opasnost. Ovako su oni bili jači, usprkos tome što ih je bilo upola manje nego Pavlouličanaca"

Kada se Feri Ač sa svojim crvenokošuljašima probio do daščare kako bi oslobodio ostatak vojske, iznenada je s krova kolibe pred njega skočila mala prilika. Nemeček je nekom čudesnom snagom koju nitko nije očekivao jer je njegovom iscrpljenom tijelu naškodila groznica, iznenadi i obori Ferija Ača (po svim pravilima borbe!) na leđa, a zatim od slabosti padne u nesvijest.

U tom trenutku, u redovima crvenokošuljaša nastala je strašna pomutnja koju su Pavlouličanci odlučili iskoristiti da ih izguraju i istjeraju s grunda. Kad su podigli Nemečeka s tla, on je malaksalo otvorio oči i pogledavao uokolo. Priznao je svojim prijateljima kako je, iako zna koliko je slab,

skočio sa svog kreveta i došao se boriti jer je u ušima čuo glasove koji su ga dozivali: *Dođi Nemeček, zlo nam se piše!*

"Ništa nisam čuo, samo nekako osjećao kao da čujem. Nešto mi je zujalo u ušima, konjski kas, zvuk trube, vika. Čuo sam Čelea kao da viče: "Dođi, Nemeček, zlo nam se piše!" Onda sam čuo kako ti dovikuješ: "Ne dolazi, Nemeček, ne trebaš nam jer si bolestan. Znao si dolaziti kad smo se pikulali i zabavljali, a sada ne dolaziš kad se borimo i kad ćemo izgubiti bitku!" To si rekao, Boka. Ja sam čuo kako to govoriš. A onda sam brzo skočio s kreveta. Pao sam čim sam ustao, jer već dugo ležim i jako sam oslabio. Ali sam uspio ustati i izvaditi odjeću iz ormara."

Teško bolestan Nemeček je već imao strašne halucinacije, a uskoro je plačući na grund stigla i Nemečekova majka koja ga je odmah privinula na grudi i odnijela kući. Cijela ih je družina dječaka iz Pavlove ulice pratila do kućnih vrata gdje su se svi stisnuli da uhvate Nemečekovu vruću ruku.

"Svi se dječaci redom rukovaše s njim. Ruka mu je bila vrela. Onda je nestao s majkom u mračnoj veži. Jedna su se vrata zalupila, jedan se prozorčić osvijetlio. I nastane tišina."

Uskoro su primijetili da stoje na ispred kuće pa su se razišli. Jedino je Boka ostao sam u praznoj ulici s crnim slutnjama na umu. Vidio je kako njegov vojnik tužno i polako vene i znao je što ga očekuje i kakav mu je kraj. Nešto ga je stisnulo oko srca i on više ne može susprenuti suze.

"Osjećao je i znao ono što se nitko nije usudio izgovoriti. Vidio je kako njegov vojnik polako i tužno vene. Znao je kakav će biti kraj i znao je kako taj kraj nije daleko. Sada nije mario što je pobjednički vojskovođa."

Što se prvi put nije ponio muški, što je u njemu prevagnulo dijete: samo je plakao i plakao"

Gospodin Nemeček ga je upitao zašto plače, ali Boka nije mogao odgovoriti. Samo je plakao i plakao. Kad je i gospodin Nemeček počeo plakati, u Boki se probudio general i utješio je gospodina Nemečeka.

Odjednom je začuo zvuk koraka u tišini uličice. Bio je to Feri Ač koji se došao raspitati o Nemečkovom zdravlju. Njih dvojica su se samo nijemo gledala ispred Nemečkovke tužne kuće. Jednog je dovela savjest, drugog srce.

IX.

Deveto poglavlje djela se sastoji od vjernih zapisa sa sastanka kit-udruga:

U članku broj 1., na 17. stranici *"nalazi se umetak, koji glasi: ernest nemeček malim slovima. Taj se umetak poništava. Taj je umetak posljedica zablude, pa glavna skupština ovime izjavljuje kako je udruga neopravdano uvrijedila imenovanog člana, a ovaj je uvredu otrpio bez prigovora, a u ratu se pokazao kao pravi junak, što je povijesna činjenica. Zbog toga udruga izjavljuje da je gornji umetak uslijedio pogreškom udruge i da ovime zapisničar ima nalog upisati ime člana od početka do kraja samim velikim slovima. Članak 2. Ovime unosim od početka do kraja samim velikim slovima: ERNEST NEMEČEK"*

U članku broj 3. glavna skupština kit-udruga jednoglasno izražava zahvalu generalu Janošu Boki zato što je jučerašnju bitku vodio kao vojskovođa iz školske knjige povijesti.

U članku broj 5. Predsjednik udruge ovim člankom dobiva ukor jer je dopustio da se udrugin kit osuši. Što on smatra svinjarijom.

X.

U Nemečekovoj kućici u Rakoš-ulici vladala je mrtva tišina. Svi prolaznici koji su užurbano i glasno prolazili, su hodali na prstima dok su prolazili pored njihovih vrata.

Sutradan je Boka opet posjetio Nemečeka. Pokušao je razveseliti svog malog prijatelja. Rekao mu je kako je sinoć vidio Ferija Ača pred njegovom kućom, a Nemeček je zbog toga vrlo ponosan. Prenosi mu da je i kit-udruga ispravila je nepravdu koja mu je nanesena i da su njegovo ime sada upisali u zapisnik samo velikim slovima.

Ubrzo ih je obojicu pritisnula tjeskoba. Nemeček je znao da će umrijeti, kao i njegovi siromašni roditelji. Boka isto zna da će njegov mali prijatelj umrijeti i da mu više nema nikakve pomoći.

Uskoro Nemečeka opet napadaju halucinacije, priviđa mu se bitka za grund: on bodri i više svojim prijateljima, juriša, i bori se.

"Grund - uzvikivao je - to je cijelo jedno carstvo! Vi to ne znate jer se nikada niste borili za svoju domovinu"

Na kraju se smiri i samo izdahne.

"Nastade poduža tišina. Dječak sklopi oči, jako i dugo uzdahne, kao da su sve tuge i boli svih ljudi pritisle njegovu malu dušu"

Boka je iza sebe na prozoru primijetio cijelu skupinu Pavlouličanaca. Donijeli su Nemečeku počasnu povelju. U njoj je crvenom tintom pisalo da ga kit-udruga moli za oprostjenje i da je njegovo ime u knjizi napisano samo velikim slovima. Ponijeli su i veliku knjigu da mu pokažu, a došlo je i cijelo izaslanstvo udruge.

Nemečekova majka ih je pustila u kući i dječaci su, jedan po jedan, ulazili s poštovanjem u sobu. Pred vratima su skidali svoje kape, kao da ulaze u crkvu. Svi su stajali na pragu, s poštovanjem, bez riječi i širom otvorenih očiju. Gledali su Nemečekova ovca koji je držao glavu naslonjenu na ruke. Nije plakao, samo je bio jako umoran.

Kad su dječaci počeli s govorom kojom mu dodjeljuju povelju i isprikom, uletjela je Nemečekova majka koja je primijetila da njen sin ne diše. Dječaci se odmaknu i stisnu u kut sobe, a velika knjiga iz koje su čitali pala je na pod. Majka je grlila i jecala nad mrtvim tijelom svog sina, a dječaci su mislili da su došli prekasno.

Boka je stajao na sredini sobe. Do maloprije nije mogao suspregnuti suze, ali sada se sam sebi čudio kako mu nijedna suza ne navire na oči. Jednostavno nije mogao plakati. Osjećao je prazninu u duši. Ugleda dječake u kutu sobe i pošalje ih kući.

U suton je Boka izašao na ulicu, trebao je učiti za veliki test iz latinskog, ali nije imao volje za učenje. Skitao se ulicama, a gdje god bi krenuo, sve ga je podsjećalo na malog Nemečeka. Na kraju ga je put odveo do grunda.

Tamo je primijetio neke čudne sprave naslonjene na njihovu ogradu. Upitao je Slovaka što je to, a on mu objasni da su došli građevinski inženjeri izmjeriti grund za izgradnju nove višekatnice. Boki se u sekundi okrenuo čitav svijet. Počeo je plakati dok je trčao što dalje od grunda. Razmišljao je i pitao se zar je toliko junaštva i patnje ipak bilo uzalud? Tada je Boka prvi put u svom djetinjem životu shvatio što je zaista život.

"U Boki se preokrenuo cijeli svijet. Sada su mu navrle suze na oči. Požuri se, pa onda potrči prema vratima. Bježao je odavde, s ovog nevjernog komadića zemlje, što su ga oni s toliko patnje i toliko junaštva obranili, a on ih sada izdajnički napušta kako bi na svoja leđa preuzeo za vječna vremena jednu najamnu zgradurinu"

Sljedećeg dana je cijeli razred nijemo sjedio na svojim mjestima, u svečanoj tišini koju je gospodin Rac održavao. Ozbiljno i dostojanstvo je pozvao sve učenike da se sutra obuku u tamna ili crna odijela i okupe u Rakoš ulici. Boka je ozbiljnim pogledom gledao u pod, sada je svjestan da je život u kojem su svi tužni, sad radosne sluge i borci.

Analiza likova

Likovi: Janoš Boka, Ernest Nemeček, Feri Ač, Gereb, Vajs, profesor Rac, Janko, Čengej

Bilješka o piscu

Ferenc Molnar rođen je 12. siječnja 1878. u Budimpešti kao Ferenc Neumann. Ostao je poznat kao dramatičar, pisac, književnik te jedan od najpoznatijih i priznatijih književnika koji su djelovali u 20. stoljeću.

Ferenc je bio autor čija su ljubav bile komedije, ali isto tako i romani i najviše dječje pripovijetke o zanimljivim dogodovštinama djece na njihovom putu odrastanja, baš kao što je bilo u djelu "Junaci Pavlove ulice".

U vrijeme Prvog svjetskog rata Ferenc je djelovao kao ratni dopisnik, a osim toga ostao je zapamćen i kao veliki zagovornik tadašnje Austro-Ugarske.

Zbog svog djelovanja dobio je priznanje od Habsburgovaca, ali s druge strane je primio mnogo kritika od kolega koji su za razliku od njega bili pacifistički orijentirani.

Tijekom Prvog svjetskog rata radio je kao dopisnik prilikom čega nije propuštao priliku da istakne sve pozitivno o Habsburgovcima, a nakon što je sukob završio napisao je svoje iskustvo rata dok je radio kao dopisnik.

Uskoro je uslijedila emigracija u Ameriku za vrijeme Drugog svjetskog rata zbog straha od nacističkog progona Židova. Umro je u New Yorku 1952. godine u 74. godini života.

Iako je napisao mnogo djela slavu je stekao romanom "Junaci Pavlove ulice" koje se smatra jednom od najboljih knjiga za djecu, a na temelju koje je kasnije snimljen i film.

Roman "Junaci Pavlove ulice" mnogima je ostao u pozitivnom sjećanju zahvaljujući priči koja je utjecala na odrastanje brojnih generacija.

U romanu se opisuje jedna od najljepših priča o hrabrosti, okrutnosti realnog života, ali i velikog prijateljstva uz koje je ponekad lakše proći kroz teške životne situacije.

U djelu je prisutna tragikomedija kroz koju prolaze glavni junaci boreći se za jedan mali dio zemljišta. Čitajući roman svakom čitatelju postaje jasno kako je Ferenc htio naglasiti domoljublje.

Drama "Liliom" još je jedno poznato djelo koje nije prošlo nezapaženo, kasnije prilagođeno za mjuzikl "The Guardsman" (Čuvar). Mjuzikl je kasnije poslužio za snimanje filma istog naziva u kojem su glumili Alfred Lunt i Lynn Fontane.

Pored drame "Liliom" brojna Ferencova djela kasnije su poslužila za snimanje poznatih filmova u kojima su glumile zvijezde: Sophia Loren, James Cagney i Horst Buchholz. To je još jedan dokaz više koliko je bio cijenjen kao književnik ne samo unutar granica Mađarske nego i šire. Junaci Pavlove ulice je roman nekoliko puta ekraniziran, a nalazi se među najčitanijima u Mađarskoj.

Najpoznatiji njegovi romani osim spomenutog su "Čamac bez gospodara", "Eva", a napisao je i drame "Čuvar" i "Labud".

Autor: M.Z.S.

<https://www.lektire.hr/junaci-pavlove-ulice/>